

PATRIMONIUL NUMISMATIC

al Republicii Moldova

Imagine și Legendă

CUPRINS

Cuvânt-înainte

3

Epoca antică

5

Epoca medievală

37

Epoca modernă

111

Abrevieri

177

Bibliografie

178

Epoca antică

Compartimentul numit convențional *Epoca antică*, cuprinde exemplare din rândul celor mai vechi emisiuni monetare care au ajuns în spațiul dintre Prut și Nistru, datate în secolul al IV-lea a. Chr., continuând până la monedele din ultimul sfert al secolului al V-lea p. Chr., când de pe arena istorică dispare Imperiul Roman de Apus (anul 476). Conform autorităților emittente, monedele din această perioadă pot fi grupate în câteva categorii: cele emise de orașele grecești, ale Regatului Macedoniei și imitații după acestea, precum și emisiuni ale Imperiului Roman, inclusiv provinciale.

Polisurile Elladei sunt reprezentate în descoperirile din Republica Moldova de Olbia, Istros (Histria), Tyras, Thasos etc., cele mai numeroase fiind cele de de Istros/Histria. Emisiunile monetare ale Tyrasului, (unicul polis așezat între Prut și Nistru), datorită specificului politicii economice, au avut o răspândire mai redusă, la limitele orașului și *chorei* lui. În afara acestei zone ele sunt cunoscute doar prin descoperiri izolate, singura excepție fiind un important tezaur descoperit la Doroțcaia, raionul Dubăsari, alcătuit din 128 de drahme de Tyras și peste 162 de monede de argint de Istros. Drahmele de Tyras au pe avers efigia Demețrei, iar pe revers – un taur fioros spre stânga. Capul

de bovideu va deveni ulterior un element caracteristic al monedelor medievale ale Principatului Moldovei. La fel de rare, ca monedele din Tyras, sunt monedele din polisurile Greciei balcanice și insulare, sau pontice, cum ar fi Byzantion sau Pantikapaion. Monedele polisurilor grecești reflectă istoria complexă a regiunii, perioadele de autonomie se combină cu cele ale cuceririlor lor de către macedoneni, dinaști barbari sau romani, fapt reflectat în iconografia monetară.

Regatul Macedoniei este reprezentat în descoperirile monetare din Republica Moldova prin emisiunile celor doi mari regi, Filip al II-lea și Alexandru cel Mare, dar și prin monede ale unor dinaști din perioada elenistică. Moneda macedoneană pătrunde în zona aflată între Prut și Nistru la sfârșitul secolului al IV-lea a. Chr. Tezaurul de la Lărguța este alcătuit din stateri de la Filip II (16 exemplare), Alexandru cel Mare (4 exemplare) și Filip III (1 exemplar). Un mare tezaur, alcătuit din peste 1000 de stateri de la Filip II, Filip III, Alexandru cel Mare, Lysimach și Seleucos I, a fost descoperit la Anadol (raionul Reni, regiunea Odesa, Ucraina). Au fost atestate și descoperiri de stateri de tip Lysimach antumi și postumi, bătute în diferite ateliere din Asia Mică, Tracia și Macedonia. Moneda macedoneană de

argint a fost semnalată în puține descoperiri în spațiul dintre Nistru și Prut, fiind cunoscute doar câteva piese izolate.

Încetarea baterii de tetradrahme de tip Filip II după 329/328 sau 323 a. Chr. a determinat apariția unor imitații, inițial fidele, ulterior căpătând un aspect degradat stilistic, însoțit și de modificări ale greutateii, dar și ale titlului argintului. O contribuție importantă în realizarea acestor imitații și în răspândirea lor pe teritoriile învecinate au avut celții după stabilirea lor în Peninsula Balcanică. În spațiul de la nord de Dunărea de Jos au fost identificate mai multe tipuri de astfel de imitații. Tipul de imitații răspândit pe teritoriul actualei Republici Moldova a fost numit convențional după locul descoperirii celor mai importante tezaure – Huși-Vovriești. Reieșind din arealul lor de răspândire, se admite că centrul emitent al acestor monede s-ar afla undeva în partea centrală a Moldovei de pe malul drept al Prutului. Izolat, pe teritoriul Republicii Moldova au fost atestate și câteva emisiuni de tip Larissa și Dumbrăveni.

Începutul erei creștine corespunde cu perioada de extindere a *monedei romane* pe teritoriul actual al Republicii Moldova. Informațiile despre descoperirea în regiune a unor monede republicane romane sunt ne-

sigure. În schimb, în partea sudică a spațiului prutonistean au fost descoperite monede emise de unii regi ai Regatului Odriș, clientelar romanilor. Începând cu dinastia Iulia-Claudia, monedele romane, în special cele de argint, sunt prezente în număr mare în descoperirile de pe teritoriul studiat. Apogeul pătrunderii monedei romane corespunde perioadei dinastiei Antoninilor (96-192 p. Chr.), emisiunile respective, din argint de bună calitate, fiind utilizate în circulația monetară mulți ani după dispariția dinastiei. De la sfârșitul secolului al III-lea, tot mai des este semnalată în descoperiri moneda romană din bronz, cele mai multe fiind din perioada dinastiei constantiniene. Acest fapt reflectă începutul utilizării monedelor în mediul barbar în scopuri comerciale. Moneda din aur este cunoscută într-un număr foarte mic. Pe lângă monedele provenite din atelierele imperiale (Roma, Constantinopol, Treveri, Sirmium etc.), în circulație s-au aflat și monede provinciale emise de orașele grecești de pe litoralul Mării Negre, aflate sub autoritate romană (Tyras, Olbia, Istros etc.).

Circulația intensă a monedei imperiale romane a contribuit la apariția unor imitații și falsuri după monede romane, realizate în perioada de început a marii migrații.

Argint
Greutate: 5,2 g
Diametru: 18,28 mm

HISTRIA/ISTROS

Drahmă

Av. Două capete de tineri, dintre care unul inversat.

Rv. Emblema cetății, vulturul pe delfin și numele orașului; sub delfin, sigla A.

Grupa IV; subgrupa VIII, c. 256/255-c. 240 a. Chr.

Loc de descoperire: Republica Moldova; undeva în stânga Nistrului, 2014.

Loc de păstrare: colecție particulară.

Bibliografie: A. Boldureanu, *Cronica* (IX), p. 316.

Argint
 Greutate: 5,69 g
 Diametru: 18,00 mm

TYRAS

Drahmă

Av. Capul Demetrei întors la $\frac{3}{4}$ spre dreapta, cu cunună din spice de grâu.

Rv. Taur furios cu piciorul stâng din față îndoiat spre stânga; sus, ΤΥΡΑΝΟΝ; litera Α între picioarele din spate ale taurului.

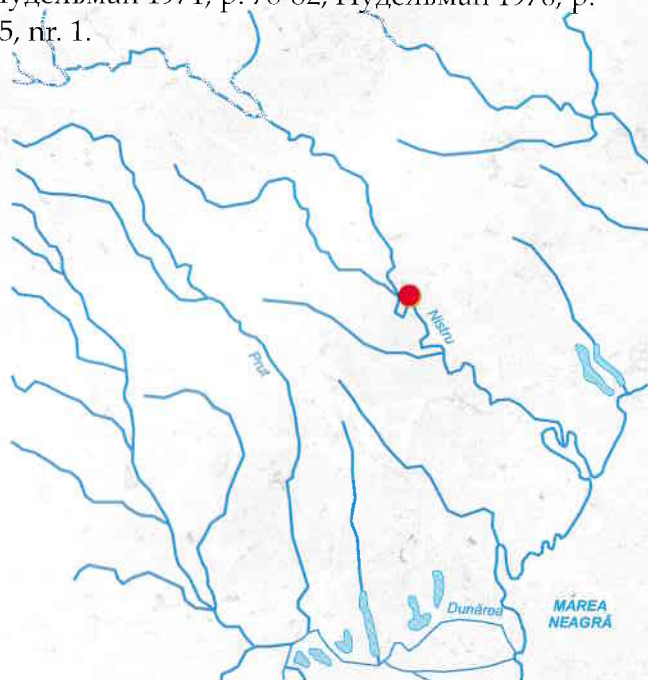
Фролова 2006, tipul I, p. 12. A II-a jum. a sec. IV-sec. III a. Chr.

Loc de descoperire: Tezaurul de la Doroțcaia, raionul Dubăsari, 1965.

Loc de păstrare: Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, inv. AR 3780.

Bibliografie: Нудельман 1969, p. 121-128;

Нудельман 1971, p. 78-82; Нудельман 1976, p. 45, nr. 1.

Aur
Greutate: 8,57 g
Diametru: 18,05 mm

MACEDONIA

Filip II (359-336 a. Chr.)

LAMPSAKOS

Stater postum

Av. Capul laureat al lui Apollon spre dreapta.

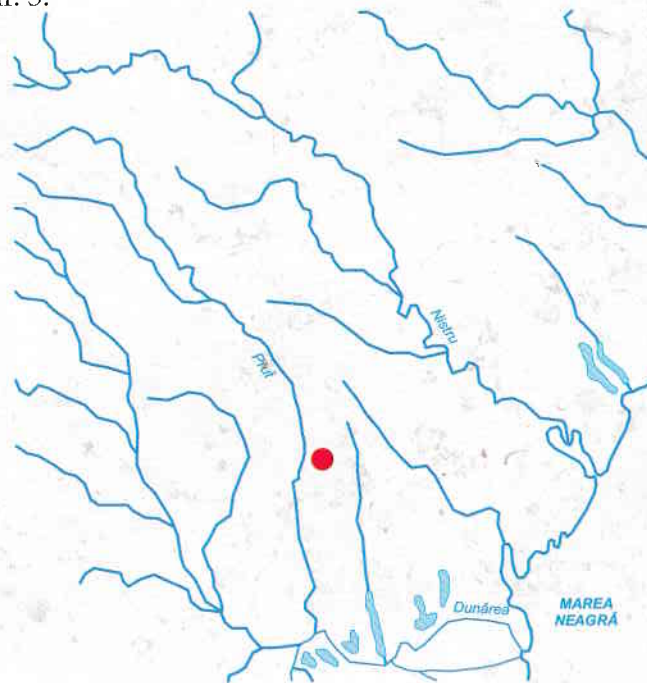
Rv. Bigă în galop spre dreapta; jos la dreapta, capul lui Helios și sigla ΑΓ (în ligatură); în exergă, ΦΙΛΙΠΠΟΥ; s.

Thompson 1991, série VI, no 110c, 323/322 - 322/321 a. Chr.; Le Rider, p. 265, nr. 7.

Loc de descoperire: Tezaurul de la Lărguța, raionul Cantemir.

Loc de păstrare: Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, inv. 9596 / A 102.

Bibliografie: Нудельман 1969, p. 129-133; Нудельман 1976, p. 45-46, nr. 6; Corpus V.1, 15, nr. 5.

Aur
Greutate: 8,60 g
Diametru: 18,45 mm

MACEDONIA

Alexandru III (336-323 a. Chr.)

ABYDUS

Stater postum

Av. Atena cu coif corintic spre dreapta.

Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ (la dreapta); Nike în picioare spre stânga; în câmp, spic de grâu și monogramă.

Price 1518, 323-317 a. Chr.; Thompson 1991, série IX, no. 129a, 323/322-320/319 a. Chr.

Loc de descoperire: Tezaurul de la Lărguța, raionul Cantemir.

Loc de păstrare: Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, inv. 9596 / A 88.

Bibliografie: Нудельман 1969, p. 129-133;

Нудельман 1976, p. 45-46, nr. 6; Corpus V.1, 16, nr. 18.

MACEDONIA

Filip II (359-336 a. Chr.)

ABYDUS

Stater postum

Aur

Greutate: 8,58 g

Diametru: 18,30 mm

Av. Capul laureat al lui Apollon spre dreapta.

Rv. Bigă în galop spre dreapta; în exergă, ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

Thompson 1991, série VI, no. 126b, 323/322 - 320/319 a. Chr.; Le Rider, p. 265, nr. 11, vers. 319.

Loc de descoperire: Tezaurul de la Lărguța, raionul Cantemir.

Loc de păstrare: Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, inv. 9596 / A 103.

Bibliografie: Нудельман 1969, p. 129-133;

Нудельман 1976, p. 45-46, nr. 6; Corpus V.1, 15, nr. 5.

Argint
Greutate: 12 g
Diametru: 21 mm

MONEELE GETO-DACILOR

Emisiune de tip Larissa

Av. Cap uman de înfățișare feminină cu bucle și plete, ochi și buze proeminente.

Rv. Călăreț în trap spre stânga. În dreapta călărețului, o cunună alcătuită din 8 globule; sub cal, o ramură de brad.

Preda 1973, 134, seria c, pl. 29, nr. 9.

Loc de descoperire: Copceac, raionul Ștefan Vodă.

Loc de păstrare: colecție particulară din Chișinău.

Bibliografie: A. Boldureanu, *Cronica* (II), p. 355 și fig. 1.1.

MONEDele GETO-DACILOR

Tipul Huși-Vovriești

Tetradrahmă

Argint
Greutate: 14 g
Diametru: 23,5 mm

Av. Capul lui Zeus în cunună de lauri și cu barbă în profil spre dreapta.

Rv. Călăreț la trap spre dreapta; urme de legendă și sigle în câmpul monedei; tăieturi pe revers.

Loc de descoperire: Tezaurul de la Stolniceni, raionul Hâncești, 1996.

Loc de păstrare: Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Inv. 23121 (1-3); 23124 (1-4); 23125 (1-9).

Bibliografie: Levinschi 1997; Levinschi 1999, p. 92-99; Levinschi 2004; Levinschi 2005.

